

Lietuvos Respublikos energetikos ministrui
Dainiui Kreiviui

2021-09- Nr.(4.6)KN-

DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO AB „KLAIPĖDOS NAFTA“

Vadovaujantis LR korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu, LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, buvo atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės (toliau – KPT) nustatymas AB „Klaipėdos nafta“ (toliau – KN arba Bendrovė).

KPT atlikimo laikotarpis: 2020-08-31 – 2021-08-31. Korupcijos pasireiškimo tikimybę nustatė, vertino ir aprašė KN Prevencijos vadovas Darius Bručkus.

Veiklos sritis, kurioje atliktas KPT – techninių specifikacijų rengimas organizuojant KN pirkimus.

Analizuojama sritis pasirinkta atsižvelgiant į šios veiklos srities atitikimą Korupcijos prevencijos įstatyme (KPI) nustatytiems kriterijams: KPI 6 str. 3 d.: atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti.

KPT atlikimo būdai ir metodai:

- teisės aktų, bendrovės dokumentų (politikų, gairių, tvarkų, pareiginių nuostatų) peržiūra ir analizė;
- pokalbiai su bendrovės darbuotojais.

Esamos situacijos aprašymas

KN yra akcinė bendrovė kurios 72,32 proc. akcijų priklauso Lietuvos Respublikai, todėl ypač svarbu užtikrinti skaidrų įmonės turto valdymą bei sprendimų priėmimą. Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2020-08-31 iki 2021-08-31 KN įvykdė pirkimų už 21.796.203,00 EUR iš kurių pirkimai iki 3000 eurų sudaro 1.402.578,86 EUR arba 6,43 proc., pirkimai nuo 3000 eurų iki 58000 eurų sudaro 3.218.049,00 EUR arba 14,76 proc., pirkimai virš 58000 eurų sudaro didžiąją dalį – 17.175.575,10 EUR arba 78,80 proc.

Analizuojant bendrovės pirkimų organizavimo procesus, nustatyta, kad vykdydama pirkimus

Bendrovė vadovaujasi Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymu, Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. IS-94 „Dėl numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“, taip pat bendrovėje patvirtintomis tvarkomis bei procedūromis 2020-12-18 KN finansų direktoriaus patvirtinta „Pirkimų organizavimo procedūra“, 2021-05-31 KN generalinio direktoriaus patvirtinta „Mažos vertės pirkimų organizavimo procedūra“.

Pirkimų vykdymas Bendrovėje yra atliekamas laikantis nurodytų teisės aktų, didžioji dalis pirkimų yra atliekami skelbiant pirkimus Centrinėje viešųjų pirkimų (toliau – CVP) sistemoje, pirkimams atlikti yra sudarytos nuolatinės pirkimų komisijos, kurios organizuoja pirkimus, kurių vertė virš 58000 EUR.

Vertinant pirkimų proceso organizavimą, nustatyta, kad visi pirkimai KN planuojami vieneriems kalendoriniams metams. Parengiamas konsoliduotas KN Pirkimų planas ir Suvestinė, kurie patvirtinus generalinio direktoriaus arba jo įgalioto asmens įsakymu, skelbiami CVP IS Įstatymo nustatyta ir terminais.

Bendrovės pirkimus vykdančys darbuotojai yra pasirašytinai įpareigojami laikytis konfidencialumo ir patvirtina nešališkumo deklaracijas. Taip pat visi asmenys, iki dalyvavimo KN pirkimų procedūrose pradžios, privalo Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai (toliau – VTEK) pateikti privačių interesų deklaraciją, jos nustatyta tvarka elektroninėmis ryšio priemonėmis. Bendrovėje taip pat vykdomas vidinis privačių interesų deklaravimo bei valdymo procesas, funkcionuoja „pranešimų apie pažeidimus kanalas“.

Tyrimo metu nustatyta, jog visi su pirkimais susiję sprendimai bendrovėje priimami kolegialiai arba yra numatytas tvirtinimo procesas. KN pirkimų organizavimo procedūroje numatyta, kad priklausomai nuo pirkimo poreikio paraiškoje patvirtintos vertės, pirkimus vykdo pirkimo organizatorius arba Komisija, o pirkimo iniciatorius gali dalyvauti pirkimo vykdyme eksperto statusu. Pirkimai, kurių vertė virš 58000 eurų, sudarantys išimtinai didžiausią KN pirkimų dalį, vykdomi pirkimų komisijoje. Taip pat pirkimų procesuose dalyvauja sutarčių vykdymo kontrolės komisija, kuri pagal savo kompetenciją sprendžia klausimus susijusius su pirkimo poreikio ir skiriamo biudžeto tvirtinimu, nukrypimu nuo patvirtinto biudžeto, papildomų ar nenumatytų darbų įsigijimo galimybės ir šių pokyčių suderinamumu su teisės aktais.

Analizuojant bendrovės pirkimų organizavimą reglamentuojančius dokumentus nustatyta, kad visi pirkimai yra pradedami pildant pirkimo poreikio paraiškas, kurios registruojamos dokumentų valdymo sistemoje. Pirkimui inicijuoti pirkimo iniciatorius turi užpildyti ir dokumentų valdymo sistemoje pateikti atitinkamos formos pirkimo poreikio paraišką prie kurios yra pridedamas priedas „Techninė specifikacija“ (pirkimams virš 3000 EUR).

Prieš pateikdamas pirkimo poreikio paraišką, pirkimo iniciatorius, kuris yra atsakingas už pirkimo poreikio paraiškos tinkamą parengimą ir, jeigu reikalinga, jos koregavimą, privalo atlikti šiuos veiksmus:

- įvertinti ir identifikuoti pirkimo poreikį (nustatyti pirkimo tikslą ir objektą; įvertinti pirkimo objekto alternatyvas; parengti pirkimo objekto aprašymą, kuris pateikiamas formoje „Techninė specifikacija“; įvertinti esmines pirkimo bei sutarties vykdymo sąlygas ir kt.);
- atlikti rinkos tyrimą (išanalizuoti pasiūlą, t. y. išsiaiškinti ar rinkoje yra tiekėjų, galinčių pasiūlyti reikalingą įsigyti objektą KN reikalingomis sąlygomis; įvertinti rinkos dalyvių siūlymus dėl perkamo objekto ar esminių pirkimo sutarties sąlygų).

- nustatyti pirkimo vertę ir galimus vertės pokyčius.

Nustatytos galimos korupcijos pasireišimo rizikos

Rizika (Vidutinė): Netikslių ar nekokybiškų pirkimų techninių specifikacijų parengimas bei galimas kvalifikacinių reikalavimų pritaikymą konkrečiam tiekėjui

Tyrimo metu nustatyta, jog inicijuojant KN pirkimus, *Techninių specifikacijų* rengimas yra numatytas pirkimų organizavimo procedūroje, tačiau procedūroje nėra išsamiai reglamentuota *Techninės specifikacijos* rengimo tvarka ir rinkos tyrimo / rinkos konsultacijų atlikimo tvarka. *Techninės specifikacijos* parengimas ir rinkos tyrimo atlikimas yra pirkimo iniciatoriaus atsakomybėje. Procedūroje nurodoma, jog *Techninėje specifikacijoje* pateikta informacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų, tačiau nėra pateikiama metodinė informacija kaip bendrovėje turėtų būti atliekamas pasiruošimas pirkimui ir rinkos tyrimui.

Atkreiptinas dėmesys, kad išsamaus *Techninės specifikacijos* rengimo reglamentavimo ir metodinės informacijos nebuvimas gali sąlygoti netikslių ar nekokybiškų pirkimų techninių specifikacijų parengimą, taip pat galimą kvalifikacinių reikalavimų pritaikymą konkrečiam tiekėjui, o visa tai gali sudaryti sąlygas didelei korupcijos pasireišimo tikimybei atsirasti. Nustatyta, kad pirkimuose iki 3000 EUR *Pirkimo poreikį formuojantys* pirkimo iniciatoriai yra ir pirkimo organizatoriais.

Rizika (Žema): Galimas privačių interesų deklaravimo prieš inicijuojant pirkimus neužtikrinimas

Taip pat nustatyta, jog vykdomiems pirkimams iki 3000 EUR pirkimų organizatoriais gali būti visi bendrovės darbuotojai, nėra nustatyto pirkimus galinčių vykdyti darbuotojų sąrašo. Dėl šios priežasties nėra tinkamai užtikrinama kontrolė, jog pirkimus organizuojantys darbuotojai patvirtintų savo nešališkumą bei įsipareigojimą saugoti su pirkimu susijusią konfidencialią informaciją.

Rizika (Žema): Neefektyvus įmonės lėšų panaudojimas

Atkreiptinas dėmesys, jog KN vykdant didesnius investicinius projektus, pirkimai yra išskaidomi pagal atskirus projekto etapus, dalis ar laikotarpius. Prieš pradedant vykdyti šiuos pirkimus, atliekami rinkos tyrimai ir/ar Rinkos konsultacijos, kurios padeda nustatyti galimą pirkimų vertę. Nepaisant to, atskiri pirkimai visgi nukrypsta nuo patvirtintų pirkimų biudžetų. Priežastys dėl ko atsiranda tokie neatitikimai gali būti įvairios: pakilusi darbų bei medžiagų kaina, konkurencijos nebuvimas, netiksliai ar nekokybiškai parengta pirkimo techninė specifikacija, netiksliai atliktas rinkos tyrimas ar planuojamo pirkimo kainos nustatymas.

Siekiant suvaldyti rizikas, susijusias su KN racionalių lėšų panaudojimu bei su galimomis korupcijos apraiškomis vykdant tokius pirkimus, siūlytina stiprinti pirkimų analizės procesą ir teikti siūlymus konsoliduoti kai kuriuos smulkius pirkimus, sudarant su tiekėjais ilgalaikes sutartis. Taip pat tikslinga skirti papildomą dėmesį pirminiam pirkimo apimčių ir kainos nustatymui, atskirais atvejais remtis nepriklausomais šaltiniais ar ekspertais, pirkti profesionalias konsultacijas (strateginių pirkimų atveju) dėl planuojamo pirkimo *Techninių specifikacijų* bei kainos, arba prieš atliekant pirkimą oficialiai vykdyti rinkos konsultaciją. Tikėtina pirkimuose, kuriuose trūksta kompetencijos profesionaliai užpildyti pirkimo *Techninės specifikacijos* ar nustatyti darbų apimtį ir kainą, rinkos tyrimo / rinkos konsultacijos metodas turėtų teigiamą poveikį.

Išvada

Tyrimo metu identifikuoti veiksniai galimai didinantys korupcijos pasireiškimo riziką formuojant poreikį ir rengiant technines specifikacijas bendrovės vykdomuose pirkimuose:

- nėra specializuoto *Techninių specifikacijų* rengimo reglamentavimo ir metodinės informacijos (rekomendacijų) kaip bendrovėje turėtų būti atliekamas pasiruošimas pirkimui ir rinkos tyrimui ir/ar rinkos konsultacijai;
- pirkimuose iki 3000 EUR *pirkimo poreikį formuojantys* pirkimo iniciatoriai yra ir pirkimo organizatoriais, tačiau vykdant pirkimus bendrovėje nėra praktikos taikyti kontrolės priemonės, kurių metu būtų patikrinama ar pirkimo *Techninės specifikacijos* parengtos kokybiškai;
- nėra užtikrinama pakankama kontrolė, kad visi pirkimų organizatoriai, atliekantys pirkimus iki 3000 EUR, pasirašytų konfidencialumo ir nešališkumo deklaracijas;

Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytus faktus, darytina išvada, kad *pirkimų poreikio formavimas, kurio sudėtinė dalis yra Techninių specifikacijų rengimas*, organizuojant KN pirkimus priskirtinas prie bendrovės veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, tačiau ši tikimybė gali būti vertinama tik kaip teorinė. Didžioji dalis KN pirkimų yra vykdomi Komisijos bei informacija skelbiama viešai CVP sistemoje. Bendrovėje yra valdomas galimas korupcijos pasireiškimas šioje veiklos srityje, tačiau reikėtų parengti papildomą metodinę informaciją ir rekomendacijas pirkimų iniciatoriams.

Numatomos priemonės:

Siūlytina įdiegti šias papildomas priemones, kuriomis būtų galima mažinti korupcijos rizikos veiksnius:

1. Numatyti vidinėse procedūrose tvarką kokiais atvejais turi būti taikomas rinkos konsultacijos metodas, parengtų techninių specifikacijų auditas ar techninių specifikacijų parengimo paslaugos pirkimas iš rinkos;
2. Pirkimų vykdymą reglamentuojančias procedūras papildyti metodine medžiaga kaip bendrovėje turi būti atliekamas pasiruošimas pirkimui ir rinkos tyrimui;
3. Patobulinti pirkimų inicijavimo procesą užtikrinat, jog pirkimuose dalyvaujantys asmenys negalėtų dalyvauti bendrovės pirkimų procedūrose, kol nėra pasirašę konfidencialumo įsipareigojimo, nešališkumo deklaracijos ar nepateikę privačių interesų deklaracijos VTEK nustatyta tvarka;
4. Stiprinti pirkimų analizės procesą, teikiant siūlymus konsoliduoti išskaidytus pirkimus, sudarant su tiekėjais ilgalaikes sutartis.

Pagarbiai

Generalinis direktorius

Darius Šilenskis

Darius Bručkus, tel. +370 665 91617, el. p. d.bruckus@kn.lt

